

BO‘LAJAK TASVIRIY SAN’AT O‘QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI VA RAHBAR IMIDJINI YARATISH.

Choriyev Sherzod Nurullayevich
Navoiy davlat pedagogika instituti
San’atshunoslik fakulteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at fanini faoliyatini takomillashtirish va unda beriladigan bilim va malakalar samaradorligini oshirishning asosiy vositasi basharti o‘quv fanlarini o‘rganishda predmetlararo va fanlararo bog‘lanish sistemasidan foydalanishdir

Kalit so‘zlar: portret, naturmort, manzara maishiy tarixiy batal janrlari jihattrlariga qarab grafika rangtasvir va haykaltaroshlik kabi turlarga bo‘linadi.

СОЗДАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ И ИМИДЖА РУКОВОДИТЕЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Аннотация: В данной статье основное средство совершенствования функционирования дисциплины изобразительное искусство и повышения эффективности передаваемых в ней знаний и умений заключается в использовании системы межпредметных и междисциплинарных связей при изучении учебных дисциплин

Ключевое слово: портрет, натюрморт, пейзаж в зависимости от аспектов бытовых исторических батальных жанров графика подразделяется на такие виды, как живопись и скульптура

CREATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE AND IMAGE OF A LEADER OF FUTURE TEACHERS OF FINE ARTS

Annotation: The main tool for improving the activities of Fine Arts and improving the effectiveness of the knowledge and skills provided in it in this article is the use of the system of inter-subject and interdisciplinary connections in the study of academic disciplines

Keywords: portrait, naturmort, landscape household depending on aspects of historical batal genres, graphics are divided into types such as painting and sculpture

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION)

Jadal rivojlanib borayotgan vatanimiz kelajagini rivojlantirish maqsadida prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning “Jismoniy va ma’naviy ‘yetuk yoshlar ezgu maqsadlarimizga yetishishda tayanchimiz va suyanchimizdir. Bugun sizlarning qalbingiz yuragingizdagi o‘y-fikrlar, maqsad-muddaolar bo‘lsa, ushalmay turgan niyatlar bilan yaqindan tanishish, shu asosda yoshlar siyosati bo‘yicha olib borilayotgan ishlarimizni tanqidiy baholab, tegishli qarorlar qabul qilishni, men o‘z faoliyatim uchun g‘oyat muhim deb hisoblayman” deb takidlaganlaridek, yoshlarga keng imkoniyatlar yaratilmoqda ayniqsa madaniyatimizni o‘stirish uchun tasviriy san’atning o‘rni beqiyosdir.

Tasviriy san’at, rang- tasvir (jivopis) nafis san’at turi bo‘lib, u bo‘yoq yordamida yaratiladi. Badiiy asar sifatida insoniyat uchun ta’lim – tarbiya va estetik zavq berish vazifasini o‘taydi. Badiiy adabiyot insonning nutq madaniyati va fikirlash qobiliyatini o‘stirsa. Tasviriy san’at olam ranglarini ko‘ra bilishga, uni anglay olishga, inson hayotida turli xil ranglar va jilolar aks eta ola bilishni, inson shunday bir qudratli mavjudod ekanligi ya’na bir bor isbotlaydi. Tasviriy san’at rivojiga “Uyg‘onish davrida” katta hissa qo‘shilgan. Bu davrning insonparvarlik g‘oyalar tasvirida realistik tasvir avj oldi. Veleskes, Murilbo Perro Della, Franchesko, Bottichelli, Leonardo Da vinchi, Mikelanjelo, Rafael, Titsian kabi buyuk rassomlar estetik jihatdan bebaho asarlar bilan tasviriy san’at turida unitilmas obrazlar yaratganlar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОДОЛОГИЯ/ METHODS)

Rassomlik san’ati asarlari hayol lavhasi aks ettiradi. Rassomlik san’ati asarlari mato, karton, yog‘och, tosh, oyna, metal, ganch, qog‘oz va boshqalarga chiziladi. Rassomlik san’ati so‘ngi paleolit tosh davrida vujudga keldi. Insonning tashqi dunyosi ta’sirida jon va ruhning borligiga va tashqi olamni anglashga bo‘lgan harakat va ishonishi ilk tasviriy san’atning vujudga kelishiga olib keladi. Ilk insonlar g‘orlarda ov va jang tasvirlarini tushurganlar. Palioret davrida yashagan insonlar Fransiyadagi Lasko, Ispaniyadagi Altamir, Boshqiristondagi Kapovaya g‘orlaridagi chizgan suratlari bunga misol bo‘ladi.

Demakki insonlar paydo bo‘lganda ham tasviriy san’at vujudga kelgan. Etnik davirda esa rassomlik san’ati me’morchilik va haykaltaroshlik bilan uzviy bogliq ravishda rivojlangan. O‘rta asrlarda Ovroqpa va Kavkazda ibodathonalarni, diniy qo‘lyozma kitoblarni bezashda xizmat qildi. Bu davrda Yaqin Sharq, O‘rta Osiyo Hindiston Xitoy va Yaponiya minatura san’ati rivojlangan.

Borliq sir sinoatlari o'zida mujassamlashgan fan bu tasviriy san'atdir. Fanlar ichida hamma qiziqib shugullanadigan tasviriy san'at kompetetligini oshirish maqsadida ko'proq o'qishimiz lozim. Avvalo kompetetsiyaga ta'rif berishimiz lozim. Tasvir yoki haykalning bosqichlari ketma-ketligini to'g'ri bajarish kompetetsiya deyiladi. Ish joyini to'g'ri tashkil eta olish tasvirni qogoz yuzasiga tog'ri joylashtira olish; tasvirni ishlashda asosiy va xosila ranglarni to'g'ri qo'llay olish; sodda naturalarning shakli tuzilishini, rang, o'lchash nisbatlari fazoviy holatni kuzatadi, taxlil qiladi, amaliy ishda tasvirlay oladi.

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS)

Rangtasvir va grafika asarlari quyidagi asosiy janrlarda yaratiladi: 1Portret, 2 Naturmort, 3. Manzara 4 Maishiy 5 Tarixiy 6 Botal 7Animatsion 8Morinistik. Tasviriy san'at o'zining tasvirlash usullari va boshqa jihatlari qarang grafika rangtasvir va haykaltarishlik kabi turlarga bo'linadi

Tasviriy san'at barcha o'quv fanlari bilan bevosita bog'liqdir. Ayniqsa bu bog'liqlik ko'proq biologiya, geografiya, mehnat, chizmachilik, matematika, fizika, tarix, til adabiyot fanlarida ko'proq namoyon bo'ladi. Bu bog'lanish ham nazariy, ham amaliy jihatdan amalga oshiriladi. Predmetlararo bog'lanishning tashabbuskori tasviriy san'at o'qituvchisidir.

Avvalo, o'qituvchi maktabda tasviriy san'at kabinetini tashkil etishi lozim. Kabinetda tasviriy san'atga juda yaqin bo'lgan biologiya, mehnat, matematika, chizmachilik geografiya, adabiyot, tarix kabi fanlarning dasturi, darslik va ko'rgazma materiallaridan baza tashkil etish zarur. Tasviriy san'at o'qituvchisi o'z ish rejasini tuzadi, har bir darsning qaysi fan bilan bog'lanishini ko'rsatadi.

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION)

Tasviriy san'at fanining boshqa fanlar bilan bog'lanishi turlicha xarakter, mazmun va shakllarda amalga oshiriladi. Bu bog'lanish o'tiladigan dars mavzusining maqsadi, vazifasi va mazmuniga ko'ra amalga oshiriladi. Avvalambor qalamtasvir yoki narsaning o'ziga qarab rasm chizish, tematik kompozitsiya tuzish, badiiy bezash, haykaltaroshlik, amaliy san'at mashg'ulotlari o'zaro bir-biri bilan bog'lanadi. So'ngra tasviriy san'atning bu mashg'ulotlari botanika, zoologiya, matematika, chizmachilik, adabiyot, geografiya, mehnat kabi fanlar bilan bog'liq holda olib boriladi.

Bunda olma, anor, nok, qovun, tarvuz, rediska, sabzi, turp, terak, tol, o'rik va o't-o'lanlar kabi narsalar rasmi chizilganda albatta botanikaning materiallaridan foydalaniladi.

Darsda qush va hayvonlar – qo'y, echki, tovuq, kaptar, qarg'a, hakka, bo'ri, tulki, sher, fil, ilon, toshbaqa va boshqalarning rasmi chizilganda dars zoologiya fanining materiallari asosida tashkil etiladi.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION)

Aksariyat tasviriy san'at darslarida geometrik shakllar, prizmatik buyumlar rasmi chiziladi. Kub, prizma, ko'pyoqli piramida, konus, silindr, shar va shu kabi shakllardagi predmetlar rasmi chizilganda o'qituvchi matematika va chizmachilik fani bilan bog'lanishi zarur. Texnika vositalari, mexanik o'yinchoqlarning rasmi chizilganda esa darsda fizika fani materiallaridan foydalaniladi. Ro'zg'or buyumlari, mehnat qurollari rasmi chizilganda o'qituvchi mehnat fani bilan bog'lanadi, uning ko'rgazma va o'quv materiallaridan foydalanadi va hokazo.

Buning uchun eng avvalo rassomlik hayotiga kirib kelish, har bir narsaning, aniq ma'lumotlariga ega bo'lishni talab etadi. Oddiy ko'z bilan qaraganda eng oson fanga o'xshaydi lekin uning totli tamini bilish uchun tassomlik mashaqqati cho'qqisini, uning tub ildizini bilsagina ana unda haqiqiy rassom bo'lib yetishadi va kelajak avlodga ham bu go'zal hayotiy fanni chuqur o'rgata biladi

Faqat rassomlik emas aniq dalillarga iqtisoslashtirilgan chizmachilikni ham kuchli bilish lozim chunki jadal rivozlanib borayotgan O'zbekistonimiz uchun yosh muhandislar, loyihalovchilar juda zarurdir kelajak avlodga yoshligidanoq shunga qiziqtirib yo'nalish berib borilsa buyuk ishlar kutish mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES)

1. Ta'lim to'g'risida. O'zbekiston Respublikasining qonuni. // Barkamol avlod- O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.-T.; SHarq, 1997.-20-29 b.
2. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. // Barkamol avlod O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.-T.; SHarq, 1997.-34-63 b.
3. 5110800 – Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi bakalavriyat ta'lim yo'nalishining davlat ta'lim standarti.
4. Choriyevich J. S. The role of composition in increasing the spatial imagination of students and students //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN. – 2021. – T. 2. – №. 11. – C. 15-17
5. Choriyevich J. S. Tasviriy san'atda rang va yorug'liklarning o'rni //Science and innovation. – 2022. – T. 1. – №. C2. – C. 113-116